

تاریخ قزوین

از ویکی‌پدیا، دانشنامهٔ آزاد

:از مجموعه مقاله‌های فرهنگ قزوین

تاریخ قزوین

بشقاب شاه و قوچ از شاهکار های دوره ساسانی - کشف شده در قزوین

اقوام

کاسپی ها • تات ها • آمارد ها • آلان ها

پارس ها

پیش از تاریخ

تپه زاغه تپه قبرستان

پیش از اسلام

مادها • هخامنشیان

اشکانیان • ساسانیان

پس از اسلام

جستائیان • سالاریان

مسافریان • اسماعیلیه

معاصر

جستار های وابسته

پیشینه نام قزوین

ن ب و

این مقاله به بررسی تاریخ منطقه قزوین می پردازد

محتویات

پیش از تاریخ ۱

پیش از اسلام ۲

پس از اسلام ۳

ظهور محمد پیامبر ۳.۱

فتح قزوین توسط اعراب ۳.۲

در زمان خلافت اعراب ۳.۳

خیزش علویان ۳.۴

سفر علی بن موسی الرضا به قزوین ۳.۵

تشکیل ناحیه مستقل ۳.۶

تسلط داعی کبیر بر قزوین ۳.۷

آل بویه ۳.۸

سلجوقی و ایلخانی ۳.۹

دولت اسماعیلیه ۳.۱۰

عصر صفویه ۳.۱۱

افشاریه ۳.۱۲

زندیه ۳.۱۳

قاجاریه ۳.۱۴

جنگ جهانی اول ۳.۱۴.۱

معاصر ۴

پهلوی ۴.۱

جمهوری اسلامی ۴.۲

جستارهای وابسته ۵

منابع ۶

پانویس ۷

پیش از تاریخ

نوشتار اصلی: دشت قزوین

یافته های کشاورزی در تپه های سگزآباد و دشتی

تمدن ۱۰۰۰۰ ساله منطقه دشت قزوین

کاوش ها و یافته های باستان شناسی در دشت قزوین، نشان گر مرحله یک جانشینی و کشاورزی در هزاره هفتم پیش از میلاد و برخورداری ساکنان آن از صنایع اولیه و نظام اجتماعی است. منازل مسکونی، معبد، کارگاه های صنعتی، اشیای زینتی، مجسمه ها، انبارهای غله و... از تمدن دیر پای مردمان این ناحیه در هزاران سال پیش حکایت دارند. قزوین در دوره های پیشین، از مراکز مهم تمدن ماقبل تاریخ بوده و شامل سرزمین های میان شهریار، جلگه ری و دشت قزوین بوده است. بررسی های به دست آمده از تپه سگزآباد بویین زهرا، نشان دهنده زیستگاه های انسانی متعددی در هزاره های پیش از میلاد است. هم چنین در یک کیلومتری جاده کرج به قزوین، تعدادی تپه باستانی کشف شده که تا حدی وضعیت زندگی اقوام این ناحیه را در حدود هزاره چهارم قبل از میلاد روشن می سازد. آثار و اشیاء به دست آمده در سگزآباد قزوین، مربوط به دوران نوسنگی و ماقبل تاریخ است.

پیش از اسلام

بر طبق شواهد تاریخی شهر قزوین دروازه ورود به قلمرو کاسپی ها بوده است از این رو زبان شناسان بر این باورند که نام این شهر [نیز برگرفته از ریشه کاسپین است]. [۱]

منابع یونانی : شهر باستانی راژیا

"اشکانیان : پایه گذاری شهر به دست سردار بزرگ اشکانی "اردپا

"کتابخانه های ساسانی: شهر باستانی "ارساس" و یا "ارساسیا

رافعی : پایه گذاری دوباره شهر به دست شاپور ذوالکثاف

حمدالله مستوفی در کتاب البنیان : پایه گذاری دوباره شهر به دست شاپور پسر اردشیر بابکان

محمد حسنخان اعتماد السلطنه در کتاب مرآت البلدان : پایه گذاری دوباره شهر به دست شاپور پسر اردشیر بابکان

یزدگرد : یکی از سرداران سپاهش در هنگام جنگ با اعراب می گوید کنج را ببین (کزوین) ، یزدگرد به قزوین پناه می آورد و (شهر را سامان داده و توسعه می بخشد . (به نقل از حمدالله مستوفی

مسیر جاده ابریشم بعد از گذشتن از ری به قزوین می رسیده است . این منطقه از مناطق مهم جاده ابریشم محسوب می شده است زیرا محل تلاقی دو مسیر شرق به غرب و شمال غرب ایران بوده است حدود ۲۰ کاروانسرا در دشت قزوین وجود داشته که محل [نگهداری کالاهای تجاری، بویژه ابریشم بوده است.][۲]۳

بر اساس اسناد و مدارک موجود، قدمت و تاریخ منطقه قزوین، به دوران حکومت مادها در قرن نهم پیش از میلاد می رسد. در آن زمان، ناحیه کوهستانی جنوب و جنوب باختری قزوین، جزیی از قلمرو مادها به شمار می رفت که همواره مورد تاخت و تاز اقوام و قبایل مختلف، از جمله اقوام دیالمه طبرستان، قرار می گرفت. مؤلف «مرآت البلدان» بانی قزوین را شاپور ابن اردشیر بابکان دانسته که شهر را جهت مقابله با حملات و سرکشی های دیلمیان ساخته و «شاد شاپور» نامیده است. ناحیه قزوین در دوران ماد، آباد بوده و در دوره هخامنشی ها مردان ناحیه قزوین، به دلیری شهرت داشته اند. پیرنیا از مردمانی به نام «مرد» در ناحیه قزوین یاد می کند [که از فرستادن نماینده به نزد اسکندر و اظهار اطاعت خودداری کردند.][۴]

بر اساس اسناد و مدارک موجود، قدمت و سابقه تاریخی منطقه قزوین به دوران حکومت مادها، در قرن نهم پیش از میلاد، میرسد. در آن زمان، ناحیه کوهستانی جنوب و جنوب غربی قزوین جزئی از قلمرو مادها به شمار میرفت که همواره مورد تاخت و تاز اقوام و قبایل مختلف، از جمله اقوام دیالمه طبرستان، قرار داشت

پس از اسلام

ظهور محمد پیامبر

احادیث بسیار زیادی منتسب به حضرت محمد وجود دارد که به تعریف و تمجید از قزوین پرداخته و مردم را به سکونت در آن تشویق می کند؛ از جمله این احادیث می توان به موارد زیر اشاره کرد

گشاده شود آفاق بر شما و گشاده شود شهری نامش قزوین، هر که چهل صباح در وی مقام کند، از بهر جهاد و عبادت ، از بهر او عمودی در بهشت بسازند از زر سرخ بر سر آن قبه ای از یاقوت سرخ بر سر آن قبه هفتا هزار در، بر هر دری حوری جهت اول نشسته

محمد پیامبر، سیمای تاریخ و فرهنگ قزوین صفحه ۱۱۷ —

محمد پیامبر فرمود: من مردمی را در آخر الزمان می شناسم که ایمان به گوشت و خون ایشان آمیخته شده است در شهری که آن را ...قزوین می نامند جنگ می کنند و مشتاق است به سوی ایشان بهشت

محمد پیامبر، سیمای تاریخ و فرهنگ قزوین صفحه ۱۱۸ —

قزوین دری از درب های بهشت است امروزه در دست مشرکین می باشد و به دست امت من گشوده می شود

محمد پیامبر، سیمای تاریخ و فرهنگ قزوین صفحه ۱۱۸ —

محمد (ص) فرمود: خداوند برادران مرا به قزوین بیمارزد، گفتیم این برادران شما کیانند؟ فرمود قزوین دری است از درب های بهشت ، با دیلم جنگ می کنند ، شهدا در آنجا مانند شهدای بدرند

محمد پیامبر، سیمای تاریخ و فرهنگ قزوین صفحه ۱۱۸ —

هر که خواهد خرمی یابد به خاتمت کار از سعادت و شهادت به قزوین رود، یعنی در او جهاد و غزا کند

محمد پیامبر، تاریخ گزیده، صفحه ۷۶۵ —

امت مرا مسخره شود در آخرالزمان شهری نزدیک دیلم که آن را قزوین خوانند و آن دری است از دری های بهشت. هر که در عمارت باروی آن سعی کند، و اگر خود به قدر یک مشت گل باشد، خدای تعالی گناهان کبیر و صغیر او بیمارزد

محمد پیامبر، تاریخ گزیده، صفحه ۷۶۸ —

فتح قزوین توسط اعراب

آن طور که از شواهد تاریخی بر می آید فتح سرزمین قزوین (شامل مناطق دشتی ، قاقازان و سپس دژ قزوین) به سادگی صورت نگرفته است . اسناد زیادی در این زمینه در دست نیست و اکثر مطالب در ۲ قرن بعد نگاشته شده اند ؛ قدیمی ترین سند در این باره کتاب فتوح البلدان نوشته بلذری و سپس التدوین رافعی است . آن طور که پیداست عمر بن خطاب پس از فتح نهاوند به سردارانش فرمان می دهد فردی به نام "عروت" با ۸ هزار جنگجو برای فتح قزوین برود ، اعراب نیز پس از فتح ابهر به سمت دژ قزوین حرکت می کنند ، ساکنان دشت قزوین وقتی از قصد مسلمانان آگاه می شوند از دیلمیان یاری می طلبند، سپس جنگ سختی میان اهالی قزوین و دیلمیان از یکطرف و اعراب مسلمان در می گیرد . این جنگ چنان بر اعراب سخت می آید که در التدوین از زبان اعراب می خوانیم :

اجول فلا ادری لعل منیی / بدکان او داکان او بالحرندف (یعنی : جولان می کنم و نمی دانم که مرگ من در دکان با داکان و یا که) .(جرندق است

سرانجام دیلمیان عقب نشینی می کنند و مردم قزوین نیز ناچار به صلح می شوند. اعراب نیز شرط پذیرفتن دین اسلام و پرداخت [مالیات را تکلیف می کنند. ولی از شواهد پیداست این صلح پایدار نبوده است .]۵

در خصوص پایدار نبودن صلح باید گفت هنگامی که براء بن عازب به قزوین تاخت و پس از پایان جنگ ، محصور شدگان می گفتند :

(نه مسلمان به نيم نه گزيت دهيم) يعنى: نه مسلمان مى شويم و نه ماليات مى دهيم

و پس از خروج اعراب دوباره به آيين كهن خود بازگشتند، پس اعراب نيز بازگشتند و با قهر و غضب دوباره تسلط يافتند؛ همچنين در شورش بعدى وليد بن عقبه از سوى عثمان خليفه وقت مامور مى شود سرزمين هاى قزوين هاى گيلان . آذربايجان را از نو فتح كند. آشوب و نافرمانى ادامه داشت تا اينكه سعيد بن العاصى به امارت كوفه رسيد ، او بار ديگر به قزوين تاخت و پس از جنگ اين شهر [را آباد و استوار گردانيد. از اين زمان به بعد اين شهر به عنوان پاىگاهى نيرومند و مرزى مورد توجه اعراب قرار گرفت .]۶

در زمان خلافت اعراب

: شواهد تاريخى از توجه خلفاى عرب به سرزمين قزوين حكايت دارد ؛ به طورى كه از عمر خليفه دوم روايت شده

اگر براى من كسى مى بود كه امور امت را كفايت مى كرد ، هر آينه با خانواده ام به قزوين مى رفتم و در آن جا مرز دارى مى كردم تا چه در حال مرابطه شهيد شوم يا با مرابطان آنجا بميرم در روز قيامت با شهداى بدر برانگيخته شوم

عمر بن خطاب، سيمای تاريخ و فرهنگ قزوین، صفحه ۱۲۰ —

پس از آنكه قزوين در زمان عثمان آرام شد، "سعيد بن عاص بن اميه" از طرف والى عراق به سمت حاكم قزوین منسوب شد. پس از آن در زمان خلافت على بن ابى طالب پنج تن ، يکى پس از ديگرى به سمت حاکميت قزوین فرستاده شده اند. نخست ربیع بن خثیم کوفى به حاکميت قزوین فرستاده شد، او به همراه ۴۰۰ تن از قاريان به خواست خود و با دستور على بن ابى طالب از جنگ با معاويه بازگشت و به مرز قزوین فرستاده شد؛ [۷] همچنين نقل است از على بن ابى طالب كه در اين جنگ خطاب به طرفدارانش گفته است :

هرکس دوست ندارد همراه ما بجنگد به قزوین بپیوندد.

على بن ابى طالب، سيمای تاريخ و فرهنگ قزوین، صفحه ۱۱۹ —

پس از آن "ابوالعريف الارحنى" ، "مرت بن شراحيل همدانى" ، "عبید بن عمرو سلمانى" و سرانجام "قرت بن انطاط" والى قزوین [شدند.]۸

شورش ها و نا آرامى ها در سراسر قرن اول و نيمه هاى قرن دوم ادامه داشت و اهالى قزوین و ديپلميان از هر فرصتى براى ضربه زدن به اعراب استفاده مى کردند به طورى كه نقل است حجاج بن يوسف از ترس گفته بود ما بين قزوین و « واسط » برج هاى

دیدبانی بسازند تا هر زمانی که دیلمیان به سمت قزوین می آیند اگر شب است آتش بیفروزند و اگر روز است دود بر پا کنند تا نیروی کمکی ارسال شود.[۹] حمدالله مستوفی دیگر والیان قزوین را پس از علی بن ابی طالب چنین ذکر می کند: در زمان حجاج پسرش محمد حاکم قزوین بود، با برکناری حجاج از کوفه ، یزید پسر مهلب والی کوفه شد و "قتیبۀ بن مسلم" را به قزوین گمارد؛ بعد از او نیز "نصر بن سیار" به حکمرانی قزوین رسید. همچنین در زمان عباسیان هدایت عراق عجم و خراسان مخصوص برمکیان بود. [بعد از ایشان به "علی بن عیسی بن ماهان" رسید. بعد ها این سرزمین در قلمرو طاهریان قرار گرفت.[۱۰]

اولین سنگ بنای گسترش شهر در زمان خلیفه عباسی ابومحمد موسی الهادی در سال ۱۶۷ هجری گذاشته شد. وی مخفیانه به قزوین آمده بود تا به ری برود ، گفته اند که او به حاکم قزوین گفت تا مردم را برای جنگ آماده کنند ، مردم نیز به سرعت محیای جنگ شدند ، موسی هادی نیز بسیار خشنود شد و دستور داد در برابر قزوین شهری بسازند و آن "مدینه موسی" نامید. وی دو روستای "رستم آباد" و "ارادرسه" را خرید و وقف بنای شهر موسی کرد.[۱۱]

خیزش علویان

در زمان خلافت هارون الرشید در سال ۱۷۵ هجری قمری یحیی بن عبدالله در کوهستان های دیلم و با کمک پادشاهی جستانیان در برابر خلیفه به پا می خیزد و عده کثیری گرد وی جمع می شوند. وی به مدت ۲ سال سرزمین قزوین و عراق عجم را زیر فرمان خود می گیرد. هارون نیز فضل بن یحیی برمکی را برای مقابله با او می فرستد. فضل که از طرفداران علویان بود، یحیی بن عبدالله را به صلح فرا می خواند و خلیفه نیز امان نامه می دهد. پس از این ماجرا هارون به سال ۱۹۲ هجری قمری به قزوین می آید و علاوه بر توسعه شهر ، بنای مسجد جامع را نیز در قزوین می گذارد. هارون در این سفر به درخواست اهالی خراج را نیز کاهش می دهد.[۱۲] در زمان خلافت هارون ، قزوین به همراه گرگان و طبرستان تحت حکومت پسرش "قاسم بن الرشید" بود ؛ در این زمان اهالی سرزمین قزوین و طالقان مجبور شدند برای رفع ناملایمات ، دزد ها و ستم عمال زمین های خودشان را در اختیار حاکم [وقت قرار دهند ؛ پس همه زمین ها املاک قاسم شد و مردم کشاورز او شدند].[۱۳]

سفر علی بن موسی الرضا به قزوین

آستان شاهزاده حسین

سفر علی بن موسی الرضا به قزوین در جریان سفر ایشان به خراسان و به طور مخفیانه صورت می گیرد. علی بن موسی در منزل داوود بن عیسی غازی اقامت می کند و فرزند دو ساله ایشان که در جریان این سفر همراهشان بوده است در قزوین به علت بیماری [فوت می کند و در همان جا به خاک سپرده می شود؛ و اکنون آستان شاهزاده حسین متعلق به فرزند امام هشتم شیعیان است.[۱۴][۱۵]

تشکیل ناحیه مستقل

در خصوص اینکه چه زمان و توسط چه کسی ناحیه قزوین به شهرستانی مستقل تبدیل شد ۳ روایت مطرح شده است ولی همه تاریخ نویسان متفق القولند که ایجاد ناحیه مستقل قزوین در قرن سوم هجری اتفاق افتاده است. روایت اول چنین است که فردی به نام "حنظله بن مالک" کوشید تا بخش هایی از دشتی که جزو قلمرو ری بود و بخشی از آن که جزو همدان بود را یکی کرده و به اتفاق دژ قزوین ، شهرستان قزوین را ایجاد کند.[۱۶] روایت دوم از زبان امام رافعی بدین گونه است که فردی به نام "حسین بن عبدالله بن سیار عبدی" در دوران هارون الرشید با افزودن بخش های "نساء" ، "سلفانرود" ، "خرقان" و "دشتی" شهرستان قزوین را ایجاد کرد.[۱۷] : همچنین مولف تاریخ قم یکی ساختن مناطق دشتی ری و همدان را منتسب به "موسی بن بقا" می داند و می نویسد

موسی بن بقا هر دو را یک کوره گردانید و «غزوین» نام نهاد

در خصوص جدا شدن شهرستان قزوین از ناحیه عراق عجم و تشکیل ناحیه مستقل نیز گفته شده که در دوره خلافت معتصم به علت قدرت گرفتن دیلمیان تسلط ایشان بر مناطق جنوبی رشته کوه البرز خلیفه تلاش کرد راه را بر آنان سد سازد؛ از همین بابت قزوین را از ناحیه خراسان و عراق عجم جدا گردانید و به آن استقلال بخشید او همچنین "فخرالدوله ابومنصور کوفی" (از فرزندان حر بن [یزید ریاحی و جد حمدالله مستوفی] را به حکومت آن برگزید. فخرالدوله و فرزندان او به مدت ۲۰۰ سال حاکمان قزوین بودند. [۱۸]

حضرت علی : آمدن اویس قرنی به قزوین برای مبارزه با دیلمیان و کشته شدن وی در روستای الولک قزوین

سال ۹۰ هجری : خانه سازی در بیرون از قلعه کهن شهر به دست محمد بن سنان عجلی

(امیر خمارتاش عمادی ۵۱۳ - ۵۰۰) (حاکم وقت قزوین)

اقدام محمدبن سنان عجلی در حدود سال ۹۰ هجری گام بزرگ دیگری در توسعه شهر محسوب می شود و زمینه ساز ساخت دو شهرک مهم « مبارکیه و مدینه موسی» در کنار شهر کهن قزوین در سال های پیش از ۱۶۹ هجری می شود

مسافریان

جستانیان

سالاریان

تسلط داعی کبیر بر قزوین

آل بویه

میمون قلعه

وسعت قزوین در سال ۲۵۳ هجری را می توان از روایت تاریخ گزیده دریافت که پس از برکشیدن حصار شهر توسط موسی بن بوقا، دارای دویست و شش برج و هفت دروازه بوده است. تعمیر باروی شهر در سال ۳۷۳ هجری به وسیله صاحب بن عباد - وزیر دانشمند آل بویه - و بنای صاحب آباد در شمال خاوری شهر، بازسازی آن در سال ۴۱۱ توسط امیر شریف ابوعلی جعفری، اقدامات گسترده عمرانی امیر خمارتاش عمادی در دهه نخستین سده ششم و ساخت باروی تازه ای از آجر به سال ۵۲۷ نشان از توسعه دایمی منطقه دارد.

:مقدسی که در حدود میانه سده چهارم هجری می‌زیسته است می‌نویسد

و قزوین - بزرگ و نفیس است - در آن نهری است و برگرد آن بارویی و در درون او شهری است که جامع در آن است و آن را تاکستان بسیاری است. در خیر، قزوین باب‌الجنه است در شهرهای (ری) عظیم تر از آن نیست

سلجوقی و ایلخانی

برج‌های خرقان، از آثار دوره سلجوقی

مؤلف «آثار البلاد» قزوین را در آغاز قرن هفتم - پیش از حمله مغول - چنین توصیف کرده است: «شهری بسیار بزرگ و پر جمعیت است. در دشتی بسیار پهناور و هموار بنا شده و مهندسان در بنای شهر نقشه‌ای کشیده‌اند که نظیرش وجود ندارد. زیرا دو شهر است یکی در آغوش دیگری آرمیده. شهر کوچک را که در وسط قرار دارد شهرستان می‌نامند که برای خود دروازه و بارو دارد. شهر بزرگ تر که پیرامون شهرستان واقع شده دارای برج و باروی دیگری است. باغستان‌ها و تاکستان‌ها گرداگرد باروی خارجی شهر دوم را فراگرفته و پس از آن کشت زارهای سرسبز دو شهر را در بر دارد و دو رودخانه دیزج و ارنزک از آن می‌گذرد» وسعت این شهر در هنگامه حمله ویران‌گر مغول به ایران به حدی رسیده که به گزارش مستوفی در ظفرنامه افزون از یک میلیون نفر جمعیت داشته است. شهر قزوین در دوره ایلخانی پس از رکودی نسبی دوباره زندگی خود را باز می‌یابد و چنان که جهانگردان آورده‌اند در زمان تیموریان پس از سمرقند بزرگ‌ترین و آبادترین شهر ایران بوده است

پایداری قهرمانانه مردم این سامان در برابر هجوم سپاه مغول و یورش ویران‌گر تیمور،

دولت اسماعیلیه

نوشتارهای اصلی: اسماعیلیه، حسن صباح و الموت

حسن صباح

سفر ناصر خسرو به قزوین

باغستان بسیار داشت، بی دیوار و خار، و هیچ مانعی از دخول در باغات، و قزوین را شهری نیکو دیدم، باروی حصین و کنگره بر آن نهاده و بازارهای خوب، مگر آن که آب در آن اندک بود و منحصر به کاریزها در زیر زمین، رییس آن شهر مردی... علوی بود

انتخاب الموت به عنوان مرکز اسماعیلیان نزاری و چالش های فرهنگی ، سیاسی و نظامی مربوط به آن ، منطقه قزوین را حدود ۲۰۰ سال به کانون اصلی رویدادهای مهم کشور تبدیل کرد و بارها شاهد لشکرکشی های میلیونی و آثار ویران گر آن بود. هرچند امیران سلجوقی ناگزیر از فعالیت های عمرانی نیز بودند و آثار پراکنده سلجوقی در جای جای استان نشان گر این نکته و گسترش قزوین در قرن ششم هجری است .

عصر صفویه

پایتخت شدن قزوین

(... توسعه شهر (ساخت عمارت ها ، باغات سعادت آباد و

رویداد های مهم در زمان پایتختی

صلح ایران و عثمانی به مدت ۲۰ سال

آمدن پادشاه هند به قزوین

رویداد قلعه قهقهه

درگیری های جانشینی شاه طهماسب یکم و کشتار مردم قزوین توسط شاه اسماعیل دوم

(روی سکه ای مسی (فلوس) در سال ۹۸۴ هجری قمری ضرب دارالموحدین قزوین. (سمت راست

(پشت سکه «شاه عادل» لقب شاه اسماعیل دوم. (سمت چپ

به قدرت رسیدن شاه محمد خدابنده در قزوین

تصرف قزوین توسط شاه عباس بزرگ و آرامش شهر

قتل مادر شاه عباس توسط سران قزلباش

انتقال پایتخت از قزوین به اصفهان

سپردن دارالسلطنه قزوین به پریخان خانم

سفر شاردن به قزوین :ژان شاردن که در مجموع یازده سال در دوره صفویان (۷۰ - ۱۶۶۴ و ۷۷ - ۱۶۷۱ میلادی) در ایران [بوده در سال ۱۶۷۴ میلادی در شهر قزوین چهار ماه اقامت می کند و در باره آن می نویسد: ۱۹]

قزوین شهر بزرگ و زیبایی است که در دشتی وسیع واقع در سه فرسنگی کوه الوند بنا شده است...دوازده هزارخانه و صد هزار تن جمعیت دارد. صد خانوار یهودی، و چهل خانوار مسیحی در این شهر به سر می برند. میدان شاه که اسب دوانی نیز در آنجا به عمل

مآید زیباترین نقاط این شهر است... قزوین مسجد بسیار ندارد... بعد از مسجد مهم‌ترین و مجلل‌ترین عمارات قزوین مدارس است که طلاب علوم دینی در آن تحصیل می‌کنند... آنچه قزوین را در انظار بینندگان باشکوه و رفیع منماید کاخها و خانه‌های قصر آسای بزرگان و اعیان شهر است که همه‌تاشائی و دیدنی است... اما این شهر نسبت به شهرت و عظمتش باغ و بستان زیاد ندارد، زیرا هم خاک دشتی که شهر در آن بنا شده شنی و هم آبش کم است. برخی از کشتزار هایش از آب شاخه کوچکی از شاه‌رود آبیاری میشود. کاریزهایی نیز دارد. آب آشامیدنی بیشتر مردم از چاه‌هایی که غالباً متجاوز از سی پا گودی دارد برآورده میشود. آب این چاهها خنک اما سنگین و بزمزه است. کمبود آب گذشته از این که بزرگترین مانع رشد کشاورزی و توسعه باغها و بوستانهاست مایه سنگینی و ناسازگاری هوا و عدم رعایت بهداشت عمومی است، و این عوامل زیان‌زا مخصوصاً در تابستانها بیشتر ظاهر میشود. زیرا چنان که... زیاد شد قزوین رودخانه و آب جاری ندارد که کثافات شهر را بزداید و همراه خود به جاهای دور ببرد

پس از محاصره اصفهان شاه تهماسب دوم به قزوین گریخت و در قزوین اعلام پادشاهی کرد

وارد کردن نخستین شکست به مهاجمان افغانی در دشت قزوین پس از سقوط اصفهان

پس از شاه تهماسب دوم، شاه عباس سوم و شاه سلیمان دوم در قزوین اعلام پادشاهی کردند که سرانجام توسط سرداران نادر شاه کشته شدند

انتخاب قزوین به عنوان پایتخت صفویان در قرن دهم علاوه بر بازنمایی اهمیت شهر، دوره درخشانی از عمران و توسعه شهری را رقم می‌زند که در آثار سفیران و بازرگانان غربی که به ایران آمده‌اند؛ مشهود است. طراحی و ساخت نخستین خیابان ایرانی، چهارباغ‌ها، میدان‌ها، کاخ‌ها، مدارس، مساجد، بوستان‌های شهری و... که به الگویی برای شهرسازی در سراسر ایران تبدیل شد؛ از این منطقه آغاز می‌شود

افشاریه

نادر شاه کاخی در باغ سعادت آباد قزوین ساخت (ایوان نادری) و در آنجا تاجگذاری کرد

انتقال پایتخت در قرن یازدهم نیز رنگ فراموشی به آن نمی‌زند و تا پایان دوره افشاریان شاهد سازه‌های فراوانی در جای جای شهر هستیم که عمارت باشکوه ایوان نادری از آن جمله است

زندیه

قاجاریه

توسعه و آبادانی قزوین به دست سعدالسلطنه

(...مشروطه خواهان قزوین (عارف ، دهخدا ، نسیم شمال ، شهید ثالث ، فرنی و

(تصرف قزوین توسط مشروطه خواهان (ستارخان و باقر خان

جنگ جهانی اول

نوشتار(های) وابسته: ایران در جنگ جهانی اول

دیدار ژنرال براتوف با محمودلی خان تنکابنی در قزوین

با وجود اعلام بی طرفی ایران در جنگ جهانی اول از سوی مجلس شورای ملی و تأکید احمد شاه ، قزوین در تاریخ ۱۷ آبان ۱۲۹۴ هجری خورشیدی به تصرف نظامیان اشغالگر روسیه تزاری درآمد. در این حال محمودلی خان تنکابنی نخست وزیر وقت ایران به تاریخ جمعه ۲۷ اردیبهشت سال ۱۲۹۵ خورشیدی (۱۷ مارس ۱۹۱۶) به درخواست ژنرال براتوف فرمانده کل نظامیان روسیه به قزوین آمد؛ تا درباره رفع اشغال و درخواست های روسیه به مذاکره بپردازد. این دیدار توسط یکی از عکاسان نظامی ارتش روسیه تزاری به ثبت رسید.

در خرداد سال ۱۲۹۴ نظامیان روس به جهت اشغال تهران از قزوین حرکت کردند. در پی این حرکت جمعی از نمایندگان مجلس به همراه نیروی ژاندارمری و وزیرمختار آلمان به قم رفتند و «کمیته دفاع ملی» در این شهر تشکیل شد. هم زمان احمد شاه هشدار داد در صورت ادامه حرکت قشون روسیه، پایتخت را به اصفهان منتقل خواهد کرد. علمای قم نیز علیه متفقین فتوای جهاد دادند. سرانجام وزرای مختار روسیه و انگلستان در دیدار با احمد شاه، او را از ترک پایتخت منصرف کردند و قرار شد قوای روسیه به سوی قزوین باز گردد.

در این زمان کمیته دفاع ملی در پی کش و قوس با ارتش روسیه و انگلستان ابتدا از قم به اصفهان ، سپس به کرمانشاه و سر انجام به بغداد و کاظمین منتقل شد. کمیته دفاع ملی به همراه مهاجران اخراج شده از ایران در بغداد به تاریخ نهم خرداد ۱۲۹۵ «هیأت جنگی ایران» را تشکیل دادند و به همراه ارتش عثمانی دوباره به خاک ایران وارد شدند. ارتش عثمانی به پیشروی در خاک ایران ادامه داد و پس از فتح کرمانشاه و همدان ، نیمه دوم مرداد ماه همان سال قزوین را تصرف کرد. در این حین فرمانده ارتش عثمانی در ایران طی بیانیه ای اعلام کرد که دولت عالی عثمانی برای نجات «دولت همسایه اسلامی خود» به ایران آمده است.

پس از اندکی آرامش ، از آغاز زمستان همان سال با پیروزی انقلاب روسیه ، قوای روس به طور کامل از ایران خارج شدند ؛ از طرفی ارتش انگلیس در جنوب ایران ارتش ششم عثمانی را شکست داد ، و چند روز بعد بغداد را هم تسخیر کرد. با این اقدام جنگ جهانی اول پایان یافت . و این در حالی بود که شهر قزوین پس از ۲ سال اشغال توسط نیرو های روس و عثمانی و انگلیس میراثی از آشفتگی و ویرانی با خود همراه داشت .

تصرف قزوین توسط قوای روس

ساخت اولین عمارت شهرداری ایران در قزوین

ماجرای قتل شهید ثالث

ماجرای قتل واعظ قزوینی در بهارستان

تاسیس اولین شهرداری ایران در قزوین به سال ۱۳۰۶ هجری قمری

زین اسب - متعلق به اولین شهردار قزوین - موزه مردمشناسی حمام قجر

در سراسر دوره قاجاریه، قزوین به عنوان یک منطقه حاکم نشین مستقل مرتبط با پایتخت مطرح بود و با وجود رکود نسبی اقتصاد و فرهنگ در آن دوره از اندک مراکز پر رونق ایران به شمار می رفت

معاصر

پهلوی

بست نشینی رضا خان در گراند هتل قزوین

لشکر کشی رضا خان از قزوین به تهران

توسعه شهر به تقلید از تهران

رسیدن راه آهن به قزوین به سال ۱۳۱۸ خورشیدی

ساخت اولین شهر صنعتی ایران (شهر صنعتی البرز) در زمان محمد رضا پهلوی

دی ۱۳۵۷ و کشته شدن جمع کثیری در مراسم تشییع شهدا در جریان انقلاب ۷۵۷

جمهوری اسلامی

ماجرای استان شدن قزوین

شهید رجایی اولین نخست وزیر و دومین رییس جمهور ایران

توسعه شهر و استان توسط شهید امامی استاندار وقت